

Suradnja i angažiranost roditelja i predškolskih centara u Portugalu

Maria Filomena Ribeiro da Fonseca Gaspar

U Portugalu su se zadnjih 20 godina različitim istraživačkim projektima propitivala roditeljska očekivanja i/ili uključenost u predškolski odgoj djece u vrtićima. Ovaj članak opisuje neke od provedenih istraživanja te propituje odgovore na potrebu većeg roditeljskog uključenja u aktivnost ranog odgoja i obrazovanja djece u Portugalu.

U javnim ustanovama ranog odgoja i obrazovanja među najvećim je izazovima otkriti kakvu vrstu pomoći i podrške roditelji trebaju i žele - koja su im očekivanja i koliko su osposobljeni za ravnopravan odgoj djece u današnje vrijeme, te što to znači za obrazovanje i profesionalizaciju predškolskog odgoja i za razvoj novih metoda suradnje.

U Portugalu smo u zadnja dva desetljeća proveli nekoliko različitih istraživanja o roditeljskim očekivanjima i njihovoj uključenosti u predškolski odgoj u vrtićima za djecu u dobi od 3 do 6 godina. U prvim smo istraživanjima (Gaspar, 1994., 1996a, 1996b) razvili dva različita instrumenta za procjenu percepcije roditeljske uključenosti od strane roditelja i odgajatelja: 'Escala de Participação/Envolvimento dos Pais na Educação Pré-Escolar' (Ljestvica roditeljske uključenosti u predškolski odgoj); 'Escala Real-Ideal de Cooperação Pais-Jardim de Infância-ERI' ('Ljestvica kvalitetne suradnje roditeljskog doma i predškolskih ustanova'). Rezultati iz 2003. godine dobiveni su od 67 roditelja iz gradskih, 56 roditelja iz ruralnih obitelji i 36 odgajatelja. S jedne strane, roditelji žele da ih odgajatelji uključe i angažiraju više nego do sada, žele da ih se češće poziva u vrtić, žele imati više informacija te ih primati na različite načine, žele se više uključiti u primjenu raznih pedagoških projekata. S druge strane, odgajatelji i sami žele roditelje više uključiti nego do sada, no sudeći po našim podacima, već sada su roditelji više uključeni nego to sami tvrde. To ukazuje na problem komunikacije

između odgajatelja i roditelja i različita očekivanja od uključenosti u rad predškolskih ustanova.

U jednom drugom istraživanju, provedenom na uzorku od 68 roditelja i 34 odgajatelja, rezultati su potvrdili gore navedeno i još dodatno ustanovili sljedeće: roditelji su željeli biti redovito informirani o svim aktivnostima predškolskog centra, više nego to osoblje vrtića želi;

odgajatelji žele da se roditelji aktivnije uključe - ne samo u vrtićke aktivnosti, nego i boljim informiranjem o samom djetetu, kako bi planirali bolje i učinkovitije aktivnosti za svako dijete.

U drugoj grupi istraživanja, koje je bilo dijelom projekta Međunarodnog partnerstva između roditelja i odgajatelja IPP (Hujala i drugi, 2009.; Veisson, Einarsdóttir, Garðarsdóttir, Gaspar, Hujala i Suur,

2010.), usmjerili smo se na produblјivanje i bolje razumijevanje sadašnjeg trenutka, konteksta i samog roditeljstva, te proveli ispitivanje kroz upitnik (kojeg je prvobitno razvila grupa finskih istraţivaĉa), poslan predškolskim ustanovama 5 europskih zemalja (Finska, Estonija, Litva, Portugal i Norveška). U Portugalu je 2004./2005. poslano 190 upitnika, a primljen je 91 odgovor (postotak odgovorenih upitnika je 48%). Prema kvantitativnim rezultatima (opisanim u istraţivanju autora Hujala i drugi, 2009.), portugalski su odgajatelji 'sebe i roditelje zajedno vidjeli kao aktivne sudionike u stvaranju i provođenju zajedniĉke interakcije i ukljuĉenosti, no istovremeno po njihovom mišljenju roditelji nisu bili previše zainteresirani za ono što se dogaĉa u vrtiĉima; štoviše, portugalski odgajatelji najmanje su prepoznali vlastitu duţnost i odgovornost za bolje savjetovanje roditelja oko roditeljske uloge'. Kvantitativne analize podataka iz Portugala (prema nalazima Veisson i ostalih, 2010.) ukazuju na sljedeće:

- 'Suradnja na sigurnosti i dobrobiti' djece najĉešće se spominje u kontekstu roditeljske ukljuĉenosti u brigu oko djeteta; najĉešće spominjani cilj suradnje s roditeljima je 'bolje upoznati pojedino dijete i obitelj, kako bi se bolje zadovoljile individualne djetetove potrebe';
- Cilj ranog odgoja je obrazovanje djeteta, a ne poglavito preuzimanje uloge servisa za roditelje;
- Kad su odgajatelje upitali da opišu metode kojima ukljuĉuju roditelje u zajedniĉki odgoj i obrazovanje djece, 76% portugalskih ispitanika navelo je 'neobavezni, svakodnevni usputni razgovor s roditeljima' kao primarnu metodu;
- Na pitanje 'na koji su naĉin roditelji vidljivi u vrtiĉu', 17% ispitanika navodi da se roditelji dnevno ukljuĉuju u vrtiĉke aktivnosti, a 14% da su prisustvovali neformalnim sastancima - no pritom treba naglasiti da je Portugal jedina zemlja koja nema aktivnih udruga roditelja;
- Kod pitanja o barijerama koje prijeĉe roditelje da se aktivno ukljuĉe, 80% portugalskih ispitanika odgovara da je najĉešća prepreka roditeljski nedostatak vremena, dok ih 29% iskazuje nedostatak interesa.

Nedostatak vremena kod portugalskih roditelja treba razumjeti u kontekstu društvenih promjena, posebno za majke koje balansiraju izmeĉu posla s punim radnim vremenom i obitelji. Odgajatelji moraju pronaći nove naĉine da razviju i zadrţe partnerski odnos s roditeljima suoĉenima s nedostatkom vremena te drugim teškoćama (npr. nedovoljna obrazovanost, starost, nedostatak iskustva; loše socijalne vještine odgajatelja u interakciji s visoko-

© VBJK - Caroline Boudry

obrazovanim roditeljima; korištenje ţargona i neljubazna komunikacija; nesposobnost roditelja da sagledaju širu, cijelu vrtiĉku sliku), a na koje upuĉuju najnovija istraţivanja o roditeljskoj ukljuĉenosti u rad vrtiĉa (Sylva, Schofield i Dyke, 2012.). Još jedno krucijalno pitanje iz istraţivanja provedenog u Portugalu jest kako najbolje pomoći roditeljima u obavljanju roditeljske uloge te kakvu ulogu pri tome moţe imati osoblje vrtiĉa. Prema nekim podacima istraţivanja iz 2004. godine, roditelji najradije traţe podršku vrtiĉa putem formalnih naĉina (roditeljski programi koje vode profesionalci) ili neformalnih (podrška i savjet osoblja vrtiĉa). Ovakvu pomoć roditelji prije traţe u vrtiĉu negoli u psihološkim savjetovalištima, kod obiteljskih lijeĉnika, na sveučilištu, radnom mjestu ili u crkvi.

Od 2003. godine naš je istraţivaĉki tim s Fakulteta za psihologiju i pedagoške znanosti Sveučilišta Coimbra primjenjivao program 'Incredible Years' (Nevjerojatne godine) kojeg je razvila dr. Carolyn Webster-Stratton. Program poseban naglasak stavlja na temeljni program za roditelje predškolskih ustanova i na program strategija rada odgajatelja. Izmeĉu ostalog, namjera mu je poboljšati suradnju obitelji i vrtiĉa te jaĉati veze izmeĉu roditelja i odgajatelja. Prvi rezultati obećavaju, o ĉemu svjedoĉi visoka motiviranost i entuzijizam odgajatelja i roditelja koji pozitivno reaguju i vrlo se aktivno ukljuĉuju (Gaspar i Vale, 2012.).

Da bismo bolje komunicirali s zaposlenim roditeljima koji se ipak ţele angaţirati i suraĉivati s vrtiĉem, trebamo uvesti i procjenjivati nove metode i naĉine suradnje s roditeljima, umjesto tradicionalnih strategija koje su odgajatelji stekli tijekom svog formalnog obrazovanja.

Literatura

- Hujala, E., Turja, L., Gaspar, M., Veisson, M., & Wani-ganayake, M. (2009.). *Perspectives of early childhood teachers on parent-teacher partnerships in five European countries*. European Early Childhood Education Research Journal, 17 (1), 57-76.
- Gaspar, M. (1994.). *A escala de participaĉão/envolvimento dos pais na educaĉão pré-escolar: Características psicométricas*. U: L. Almeida & I. Ribeiro (ur.): *Família e desenvolvimento* (str. 17-23). Portalegre: APPOINT.
- Gaspar, M. (1996a). *A escala real-ideal de cooperaĉão pais-jardim de infânci (ERI)*. Revista Portuguesa de Pedagogia, 30 (2), 169-194.
- Gaspar, M. (1996b). *Perspectivas de pais e educadores sobre o envolvimento/participaĉão dos pais na educaĉão dos seus filhos em instituiĉões de educaĉão pré-escolar*. U: Comissão Organizadora das Jornadas de Educaĉão de Adultos (ur.): *Educaĉão de adultos em Portugal: Situaĉão e perspectivas: Actas* (str. 295-305). Coimbra: Comissão Organizadora das Jornadas de Educaĉão de Adultos.
- Gaspar, M., & Vale, V. (2012.). *The Incredible Years teacher training in Portugal: How does it work in the promotion of the collaboration between preschool teachers and parents?* Symposium presented at the European Early Childhood Education Research Association (EECERA) Conference, Porto (Portugal).
- Sylva, K., Schofield, C., & Dyke, A. (2012.). *Exploring barriers and opportunities for parental engagement in childcare centres*. Symposium presented at the European Early Childhood Education Research Association (EECERA) Conference, Porto (Portugal).
- Webster-Stratton, Gaspar & Seabra-Santos (2012.). *Incredible Years® Parent, Teachers and Children's Series: Transportability to Portugal of Early Intervention Programs for Preventing Conduct Problems and Promoting Social and Emotional Competence*. Psychosocial Intervention.
- Veisson, M., Einarsdóttir, J., Garðarsdóttir, B., Gaspar, M., Hujala, E., & Suur, S. (2010.). *A cross-cultural qualitative study on parent-teacher partnerships in child care in Estonia, Finland, Iceland and Portugal*. U: J. Mikk, M. Veisson & P. Luik (ur.). *Estonian Studies in Education*. Vol. 2 (str. 31-52). Frankfurt: Peter Lang.

Maria Filomena Ribeiro da Fonseca Gaspar, izvanredna je profesorica na Fakultetu psihologije i pedagoških znanosti Sveučilišta u Coimbr, u Portugalu. ninigaspar@fpce.uc.pt